

TEZA:

Zgodnie z art. 344a k.p.k., stosowanym odpowiednio w postępowaniu dyscyplinarnym, sąd przekazuje sprawę prokuratorowi (Rzecznikowi Dyscyplinarnemu) w celu uzupełnienia dochodzenia, jeżeli akta sprawy wskazują na istotne braki tego postępowania, zwłaszcza na potrzebę poszukiwania dowodów, zaś dokonanie niezbędnych czynności przez sąd powodowałoby znaczne trudności. Zatem zwrot sprawy możliwy jest przy kumulatywnym spełnieniu dwóch przesłanek: istotnych braków postępowania przygotowawczego (postępowania prowadzonego przez rzecznika dyscyplinarnego) oraz znacznych trudności, które napotkałby sąd uzupełniając te braki w postępowaniu sądowym. Ponieważ w niniejszej sprawie przesłanki te nie zostały spełnione, należało uchylić zaskarżone postanowienie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego o przekazaniu sprawy Rzecznikowi Dyscyplinarnemu w celu uzupełnienia postępowania.

WO – 179/22

POSTANOWIENIE

z dnia 13 grudnia 2022 r.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie w składzie:

Przewodniczący: S WSD Marta Stryjek

Sędziowie: S WSD Jerzy Wasiluk / sprawozdawca /

S WSD Adam Lonty

Protokolant: Piotr Ciepiński

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2022 r. na posiedzeniu sprawy radcy prawnego B. Z. (...) obwinionej o czyn z art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w związku z art. 3 ust. 1, art. 6, art. 8, art. 11 ust. 1 i 2, art. 12 ust. 1 i art. 44 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w brzmieniu ustalonym uchwałą nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014 roku,

z powodu odwołania Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych od postanowienia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych z dnia 26 maja 2022 roku, sygn. akt D 69/XI/2022 w przedmiocie przekazania sprawy Rzecznikowi Dyscyplinarnemu w celu uzupełnienia postępowania poprzez przeprowadzenie końcowego zaznajomienia obwinionej i jej

obrońcy z materiałami postępowania w trybie art. 321 k.p.k.

postanawia:

1. uchylić zaskarżone postanowienie z dnia 26 maja 2022 roku w sprawie o sygn. OSD/W/32/22 i przekazać sprawę temu Sądowi do dalszego prowadzenia,
2. kosztami postępowania przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym obciążyć Krajową Izbę Radców Prawnych w Warszawie.

UZASADNIENIE

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych wystąpił w dniu 31 stycznia 2022 r. do Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych z wnioskiem o ukaranie radcy prawnego B. Z. obwinionej o to że:

w okresie od 12 października 2018 r. do 10 sierpnia 2021 r. w (...), pomimo zobowiązania się wobec A. B., K. R. oraz A. B. na podstawie umowy z dnia 12 października 2018 r. do wykonania usługi pomocy prawnej w tym zastępstwa procesowego na etapie przedsądowym oraz zastępstwa procesowego przed sądem rejonowym i w postępowaniu egzekucyjnym w sprawie o zapłatę przeciwko Parafii Rzymsko - Katolickie (...) w (...), po pobraniu kwoty 3.115, 00 zł tytułem opłaty sądowej, opłaty skarbowej oraz wynagrodzenia pełnomocnika, nie skierowała pozwu do sądu, nie udzielała mocodawcy informacji o zleczonej jej sprawie o zapłatę oraz nie kontaktowała się z mocodawcą odnośnie dokonywanych w sprawie czynności procesowych, tj. o czyn z art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w związku z art. 3 ust. 1, art. 6, art. 8, art. 11 ust. 1 i 2, art. 12 ust. 1 i art. 44 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w brzmieniu ustalonym uchwałą nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014 roku.

Przed wywołaniem sprawy w dniu 26 maja 2022 r. obwiniona złożyła wniosek o zwrot sprawy do postępowania wyjaśniającego, z uwagi na istotne naruszenie procedury polegające na tym, że organ prowadzący postępowanie wyjaśniające nie zawiadomił obwinionej o terminie końcowego zaznajomienia się z materiałem postępowania wyjaśniającego (pomimo złożenia przez nią przedmiotowego wniosku), czym naruszono podstawowe prawo do obrony. Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego na rozprawie wniósł o nieuwzględnienie przedmiotowego wniosku, z uwagi na fakt, że obwiniona mogła na każdym etapie zaznajomić się z aktami sprawy i przedstawić dowody.

Postanowieniem z dnia 26 maja 2022 r. Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych przekazał sprawę Rzecznikowi Dyscyplinarnemu w celu uzupełnienia postępowania poprzez przeprowadzenie końcowego zaznajomienia obwinionej i jej obrońcy z materiałami postępowania w trybie art. 321 k.p.k. W uzasadnieniu postanowienia Sąd I instancji podniósł, iż gwarancyjny charakter uprawnień zawartych w 321 k.p.k. powoduje, że brak prawidłowego przeprowadzenia czynności związanych z końcowym zaznajomieniem się podejrzanego (a także jego obrońcy) z materiałami postępowania w tym trybie powinien skutkować zwrotem sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa w oparciu o art. 344a § 1 k.p.k. Sąd podkreślił, iż czynności te muszą być wykonane na określonym etapie postępowania, a zatem uchybienia z tym związane nie mogą być konwalidowane poprzez wykonanie zbliżonych do nich rodzajowo czynności na innym etapie postępowania.

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego złożył odwołanie od przedmiotowego orzeczenia, zarzucając: obrazę przepisów postępowania tj. art. 321 k.p.k. poprzez przekazanie sprawy Rzecznikowi Dyscyplinarnemu w celu uzupełnienia postępowania poprzez przeprowadzenie końcowego zaznajomienia obwinionej i jej obrońcy z materiałami postępowania, podczas gdy w postępowaniu dyscyplinarnym wobec szerokiej możliwości zapoznawania się obwinionej i jej obrońcy ze zgromadzonym materiałem dowodowym na etapie postępowania sądowego, a także wobec możliwości składania przed sądem wniosków dowodowych, uchybienie to tylko wyjątkowo może mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia sądu pierwszej lub drugiej instancji.

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia. W uzasadnieniu wskazał, iż art. 74¹ ustawy o radcach prawnych nakazuje w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosowanie do postępowania dyscyplinarnego przepisów kodeksu postępowania karnego, ale odpowiednio. Podkreślił, że funkcja gwarancyjna art. 321 k.p.k. nie wyraża się poprzez tylko sam formalizm, ale przede wszystkim poprzez to, że podejrzany i jego obrońca mają możliwość zaznajomienia się z materiałami śledztwa po to, by móc już na tym etapie zgłaszać ewentualne wnioski dowodowe celem uzupełnienia zgromadzonego materiału dowodowego, szczególnie tam, gdzie na dalszym etapie postępowania nie będzie to możliwe (np. brak możliwości przeprowadzenia eksperymentu procesowego lub wizji lokalnej itd.), albo są one znacząco utrudnione. Z kolei postępowanie dyscyplinarne sprowadza się do ustalenia, czy przewinienie dyscyplinarne miało miejsce i z reguły odbywa się w oparciu o przesłuchanie uczestników postępowania i zgromadzone dowody z dokumentów. Obwiniony praktycznie na każdym etapie postępowania dyscyplinarnego ma możliwość zaznajomienia się z materiałami w sprawie i zgłaszania wniosków dowodowych, o czym jest pouczany. Nie jest zatem jasne, jaka funkcja gwarancyjna wynikająca z art. 321 k.p.k. winna być realizowana w postępowaniu dyscyplinarnym.

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego podkreślił, że w przedmiotowej sprawie w dniu 15 grudnia 2021 r. doszło do ogłoszenia obwinionej postanowienia o zmianie zarzutów, po którym została ponownie pouczona o prawie końcowego zaznajomienia się z materiałami postępowania. Obwiniona złożyła obszernie wyjaśnienia i zarówno ona, jak i jej pełnomocnik mieli zagwarantowane prawo zaznajomienia się z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie. Po tych czynnościach nie przeprowadzano już żadnych innych czynności dowodowych, w dniu 31 stycznia 2022 r. złożono wnioski o ukaranie. W odwołaniu podkreślono, że postanowienie o przekazaniu sprawy Rzecznikowi Dyscyplinarnemu w celu uzupełnienia postępowania poprzez przeprowadzenie końcowego zaznajomienia obwinionej i jej obrońcy z materiałami postępowania w trybie art. 321 k.p.k. stanowi jedynie zadośćuczynienie nadmiernemu formalizmowi, który nie znajduje wystarczającego uzasadnienia w obronie gwarancyjnego charakteru 321 k.p.k.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych zważył co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie. Nie sposób odmówić słuszności argumentacji przedstawionej przez Zastępcę Rzecznika Dyscyplinarnego.

Zgodnie z dyrektywą zawartą w art. 74¹ ustawy o radcach prawnych, w sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego. Z kolei stosownie do art. 344a k.p.k. Sąd przekazuje sprawę prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa lub dochodzenia, jeżeli akta sprawy wskazują na istotne braki tego postępowania, zwłaszcza na potrzebę poszukiwania dowodów, zaś dokonanie niezbędnych czynności przez sąd powodowałoby znaczne trudności. Zatem zwrot sprawy możliwy jest przy kumulatywnym spełnieniu dwóch przesłanek: istotnych braków postępowania przygotowawczego (postępowania prowadzonego przez rzecznika dyscyplinarnego) oraz znacznych trudności, które napotkałby sąd uzupełniając te braki w postępowaniu sądowym.

W postanowieniu z dnia 26 kwietnia 2005 r. w sprawie sygn. SNO 18/05 Sąd Najwyższy stwierdził, że zarówno w orzecznictwie, jak i piśmiennictwie podkreśla się, że zwrot sprawy na podstawie odpowiednio stosowanego przepisu kodeksu postępowania karnego rzecznikowi dyscyplinarnemu do uzupełnienia postępowania może mieć miejsce tylko wyjątkowo, gdy złożony przez rzecznika wniosek wykazuje istotne braki, a ich usunięcie w postępowaniu sądowym mogłoby napotkać znaczne trudności.

Aby więc zwrot sprawy w celu uzupełnienia braków był dopuszczalny i skuteczny, należy stwierdzić, że wystąpiły braki w postępowaniu o charakterze istotnym. Chodzi tu niewątpliwie o braki

kompletności zebranego w toku postępowania materiału dowodowego oraz uchybienia polegające na pominięciu lub wadliwym wykonaniu poszczególnych czynności procesowych (S. Cora, Zwrot sprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego w polskim procesie karnym, Warszawa 1987r.). Podkreśla to utrwalona już linia orzecnicza sądowa m.in. w postanowieniu z dnia 15 czerwca 2015 r. w sprawie sygn. IV Kz 352/15 Sąd Okręgowy we Wrocławiu stwierdził, że O istotnych brakach postępowania przygotowawczego, jak celnie wskazał to Sąd Apelacyjny w Katowicach w postanowieniu z dnia 8 lutego 2012r., II AKz 64/12, można mówić wówczas, gdy skutkują one niezrealizowaniem podstawowych celów postępowania przygotowawczego, zaś w szczególności niewyjaśnieniem okoliczności sprawy, zaniechaniem zebrania, zabezpieczenia czy utrwalenia dowodów. (...) Prezentuje się przy tym pogląd, że za istotne braki w postępowaniu przygotowawczym, mogące spowodować na podstawie art. 345 § 1 k.p.k. przekazanie sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego, należy uważać między innymi te, które stoją na przeszkodzie koncentracji materiału dowodowego oraz ciągłości rozprawy sądowej i nie mogą być konwalidowane w postępowaniu sądowym /wyrok SA we Wrocławiu z dnia 20.10.1994 r. II AKz 343/94/.

Sąd może zatem zwrócić sprawę tylko wówczas gdy usuwanie braku spowodowałoby trudności, a nadto gdy ów brak byłby istotny. Są to sytuacje, gdy ogrom "niedopracowania" sprawy jest naprawdę duży, a Sąd musiałby wykonywać pracochłonne i czasochłonne czynności zamieniając postępowanie sądowe w swoiste postępowanie przygotowawcze. Sąd Apelacyjny w Katowicach w postanowieniu z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie sygn. II Akz 39/11 podkreślił również, że chodzi nie tylko o braki dowodowe postępowania przygotowawczego, ale także inne wady proceduralne postępowania przygotowawczego.

W ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego analiza przedmiotowej sprawy prowadzi do wniosku, iż nie zaistniały przesłanki uzasadniające przekazania sprawy Rzecznikowi Dyscyplinarnemu w celu uzupełnienia postępowania, a brak przeprowadzenia końcowego zaznajomienia obwinionej i jej obrońcy z materiałami postępowania nie stanowił naruszenia prawa do obrony obwinionej.

W złożonym odwołaniu Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego słusznie podkreślił, że funkcje gwarancyjne art. 344a k.p.k. doznają pewnych ograniczeń w postępowaniu dyscyplinarnym. Przyznał to Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 stycznia 2012 r. w sprawie sygn. SDI 33/11 stwierdzając, że postępowanie dyscyplinarne uregulowane w rozdz. 6 ustawy o radcach prawnych, choć ma charakter quasi-karny, to jednak dotyczy odpowiedzialności zawodowej, a nie karnej obwinionego. Z tego względu, stosowanie w związku z art. 74¹ wspomnianej ustawy przepisu art. 6 k.p.k., w ramach postępowania dyscyplinarnego, musi mieć charakter odpowiedni, tj. uwzględniający przedmiot postępowania oraz jego zakres podmiotowy. To z kolei pozwala na mniej rygorystyczne stosowanie norm gwarancyjnych,

zwłaszcza w sytuacjach, w których sąd dysponuje zakresem swobodnego uznania, np. z uwagi na unormowanie zawarte w art. 450 § 2 k.p.k. oraz wówczas, gdy obwinionym jest osoba wykonująca zawód prawniczy, która posiada świadomość swoich uprawnień procesowych i wielości narzędzi służących realizacji prawa do obrony.

Obwiniona oraz jej pełnomocnik w trakcie procedury wyjaśniającej przed Rzecznikiem Dyscyplinarnym mieli zagwarantowane prawo dostępu do zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Składając wyjaśnienia w dniu 15 grudnia 2021 r. obwiniona miała możliwość skorzystania z przysługującego jej prawa zaznajomienia się z materiałami postępowania. Po tej dacie, aż do złożenia wniosku o ukaranie w dniu 31 stycznia 2022 r., nie były przeprowadzane żadne inne czynności procesowe, a materiał dowodowy nie uległ zmianie. Podkreślenia wymaga okoliczność, że obwiniona w trakcie postępowania sądowego może realizować swoje uprawnienia i składać stosowne wnioski dowodowe. Należy podzielić stanowisko Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego, że przekazanie sprawy Rzecznikowi Dyscyplinarnemu w celu uzupełnienia postępowania poprzez przeprowadzenie końcowego zaznajomienia obwinionej i jej obrońcy z materiałami postępowania w trybie art. 321 k.p.k. stanowi jedynie zadośćuczynienie nadmiernemu formalizmowi, który uwzględniając stanowisko doktryny i utrwaloną linię orzecznictwa sądowego, nie znajduje wystarczającego uzasadnienia w niniejszej sprawie.

Warto w tym miejscu przytoczyć stanowisko Sądu Apelacyjnego w Białymstoku wyrażone w postanowieniu z dnia 7 grudnia 2016 r. w sprawie sygn. II Akz 325/16, zgodnie z którym Ratio legis regulacji przewidzianej w art. 344a k.p.k. należy doszukiwać się w powiązaniu z jednym z podstawowych celów procesu jakim jest rozstrzygnięcie sprawy w rozsądnym terminie. Skorzystanie z tej możliwości procesowej pozostaje uprawnionym tylko i wyłącznie wtedy gdy przyczyni się to do przyspieszenia i to w sposób istotny postępowania jurysdykcyjnego.

W ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego przekazanie sprawy Rzecznikowi Dyscyplinarnemu celem zaznajomienia obwinionej i jej pełnomocnika z materiałami postępowania niewątpliwie nie miałyby wpływu na realizowanie przez obwinioną jej prawa do obrony nie wpłynęłoby na kompletność i wartość zebranego w sprawie materiału dowodowego, a jedynie w sposób nieuzasadniony przedłużyłoby postępowanie.

Z uwagi na treść art. 70⁶ ustawy o radcach prawnych, koszty postępowania przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym ponosi Krajowa Izba Radców Prawnych.

Wobec powyższego Sąd orzekł jak w sentencji.